

Sygn. akt III AUa 432/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 kwietnia 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	Sędzia Barbara Białecka (spr.)
Sędziowie:	Jolanta Hawryszko Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 21 kwietnia 2021 r. w S.

sprawy K. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o ustalenie braku podstaw do zwrotu pobranego świadczenia

na skutek apelacji ubezpieczonej

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 15 października 2020r., sygn. akt VI U 535/20

oddala apelację.

Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk	Barbara Białecka	Jolanta Hawryszko
----------------------------------	------------------	-------------------

Sygn. akt III AUa 432/20

UZASADNIENIE

Ubezpieczona K. S. złożyła odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 30.06 i 23.07.2020 r. nakazujących zwrot nienależnie pobranych: emerytury za kwiecień 2020 r. i dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego w kwocie 981 zł.

Wniosła o zmianę decyzji i ustalenie, że nie ma obowiązku zwrotu świadczeń,. Podniosła, iż ojciec zmarł 13.03.2020 r. więc spełniał warunki do otrzymania świadczeń za marzec. Prawo do dodatkowego świadczenia pozwany potwierdził decyzją z 27.04.2020 r. Pozwany został poinformowany o śmierci świadczeniobiorcy, pomimo tego świadczenia wypłacił.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim VI wydział Pracy i ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 15 października 2020 r. oddalił odwołanie.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że ojciec odwołującej K. S. (wcześniej O.) B. D. pobierał emeryturę. Termin wypłaty świadczenia został ustalony na 1 dzień każdego miesiąca. Zmarł 13.03.2020 r. Informację o śmierci pozwany uzyskał 23.03.2020 r. Świadczenie emerytalne za kwiecień 2020 r. w kwocie 2.640,65 zł netto wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym w kwocie 229,91 zł oraz dodatkowe roczne świadczenie pieniężne w kwocie 981 zł netto zostały przekazane na rachunek bankowy, którego współposiadaczami była odwołująca i zmarły, w dniu 31.03.2020 r. Dyspozycji związanych z wypłatą świadczeń pozwany dokonał 20.03.2020 r. Przelewy wykonano 31.03.2020 r.

Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy przyjął art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2020.53), zgodnie z którym:

1. Osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.
2. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:
  - 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
  - 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.
3. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu.
4. Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5.
5. Kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach - za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji.
6. Organ rentowy może odstąpić od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, zmniejszyć wysokość potrąceń, ustaloną zgodnie z art. 140 ust. 4 pkt 1, lub zawiesić dokonywanie tych potrąceń na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności.

Sąd Okręgowy uznał, że świadczenie emerytalne za kwiecień 2020 r. B. D. nie przysługiwało, albowiem zmarł on w marcu 2020 r. Jak wskazał Sąd pierwszej instancji zgodnie z art. 136 ust. 1 ustawy w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku - małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku - innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba. Świadczenie za kolejny miesiąc po śmierci nie jest objęte dyspozycją tego przepisu. Tym samym nie jest to świadczenie nierealizowane w rozumieniu art. 136 ustawy.

Sąd pierwszej instancji argumentował, że ustawa z dnia 9 stycznia 2020 r. o dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów (Dz.U.2020.321) stanowi w art. 2 ust. 1 pkt 6, iż dodatkowe roczne świadczenie

pieniężne przysługuje osobom, które w dniu 31 marca roku, w którym wypłacane jest dodatkowe roczne świadczenie pieniężne, mają prawo do emerytury.

Sąd orzekający wskazał, że B. D. zmarł 13.03.2020 r., tak więc nie był uprawniony do dodatkowego świadczenia rocznego za 2020 r. Bez znaczenia pozostaje okoliczność, że – jak się wydaje wskutek bałaganu – pozwany wydał decyzję 27.04.2020 r. o przyznaniu dodatkowego świadczenia rocznego (k.76 akt pozwanego). Decyzja ta bowiem nie została doręczona uprawnionemu. Sąd Okręgowy przypomniał, iż zgodnie z art. 13 pkt. 1 tej ustawy w sprawach nieuregulowanych w niniejszej ustawie stosuje się przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, z wyjątkiem art. 136 tej ustawy. Nawet zatem gdyby świadczenie to zmarłemu przysługiwało, to i tak odwołująca nie byłaby do niego uprawniona.

W ocenie Sądu Okręgowego prawidłowo więc pozwany uznał, iż świadczenia zostały wypłacone z przyczyn niezależnych od niego innej niż wskazana w decyzji tego organu. Sąd Okręgowy zaznaczył, iż pozwany wiedział o śmierci B. D.. Z uwagi na konieczność wpływu świadczeń do 1 dnia kolejnego miesiąca świadczenia musiały być przekazane do realizacji już wcześniej. W takiej sytuacji nie sposób uznać, iż wypłata świadczeń osobie nieuprawnionej – odwołującej, nastąpiła z przyczyn zależnych od pozwanego.

Ustalając stan faktyczny w sprawie Sąd Okręgowy oparł się na dokumentach zgromadzonych w aktach organu rentowego, którym to Sąd pierwszej instancji nadał przymiot wiarygodności.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie 477¹⁴ § 1 w związku z art. 148¹ § 1 KPC, Sąd Okręgowy oddalił odwołania.

Z wyrokiem nie zgodziła się ubezpieczona. Rozstrzygnięciu zarzuciła naruszenie art.138 ust.3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach poprzez jego niewłaściwe zastosowanie.

Skarżąca wniosła o:

- zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez uchylenie zaskarżonej decyzji ZUS w ten sposób, że Sąd przyzna ubezpieczonej, iż nie były to nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z przyczyn niezależnych od organu rentowego.

- oddalenie obowiązku zwrotu organowi rentowemu kwoty świadczeń w wysokości 3851,56 zł przekazanych na rachunek bankowy, którego była współwłaścicielem i dysponowała środkami pieniężnymi zgodnie z art. 51a Prawa Bankowego.

W uzasadnieniu swego stanowiska ubezpieczona wskazała, że w miesiącu marcu, dnia 31.03.2020 roku, na wspólne konto jej i jej zmarłego ojca B. D. wpłynęło jedno świadczenie emerytalne w łącznej kwocie 3851,56 zł. Wskazała, że ojciec zmarł w dniu 13.03.2020 r. i faktem jest, że środki wpłynęły na konto 18 dni po śmierci ojca.

W dzień zgonu B. D. Zakład (...) wystąpił do ZUS o wypłatę zasiłku pogrzebowego na podstawie wniosku, który dnia 13.03.2020 r. podpisała matka apelującej - C. D.. Ponadto C. D. w dniu 23.03.2020 roku złożyła w oddziale ZUS wniosek o rentę rodzinną wraz z aktem zgonu swojego męża. Powyższe fakty świadczą o tym, że ZUS został dwukrotnie powiadomiony o śmierci B. D. i przed dniem wypłaty świadczenia posiadał już informację oraz dokumenty potwierdzające zgon, a mimo to przyznał świadczenia zmarłemu ojcu. Nikt z oddziału ZUS nie pouczył ani ubezpieczonej, ani jej matki, która miała pełnomocnictwo do rachunku bankowego ojca, o braku prawa do wypłaconych świadczeń. Natomiast, w przekonaniu skarżącej, słuszność wypłaty dodatkowego rocznego świadczenia wraz ze świadczeniem emerytalnym organ rentowy potwierdził wydaną przez siebie decyzją w dniu 27.04.2020 roku, czyli po 45 dniach od śmierci ojca, a doręczoną drogą pocztową na adres, pod którym razem mieszkaliśmy.

W związku z powyższym skarżąca wskazała, że nie była świadoma tego, iż ZUS wprowadził ją w błąd, wydając swoją decyzję.

W ocenie skarżącej wszystkie formalności związane z powiadomieniem ZUS o zgonie ojca zostały dopełnione w terminie, a decyzja wypłaty świadczeń zależała wyłącznie od organu rentowego, co również stwierdził Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wyroku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonej nie zasługiwała na uwzględnienie.

Spór w przedmiotowej sprawie koncentruje się na kwestii, czy zachodzi podstawa prawna z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. 2020.53 j.t.) do żądania zwrotu od K. S. kwoty pobranej tytułem emerytury B. D. za kwiecień 2020 r. i dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego w kwocie 981 zł, a w szczególności, czy świadczenia te są świadczeniami nienależnie pobranymi, o których mowa w art. 138 ust. 2 albo 3 ustawy emerytalnej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy prawidłowo zastosował przepis art. 138 ust. 3 ustawy emerytalnej uznając, że wnioskodawczyni jest zobowiązana do zwrotu świadczenia, które zostało wpłacone na wspólny rachunek po śmierci B. D.. Przepis art. 101 pkt 2 ustawy emerytalnej reguluje powyższą kwestię określając, że prawo do świadczeń ustaje wraz ze śmiercią osoby uprawnionej. B. D. zmarł 13.03.2020 r., a zatem marzec jest miesiącem, w którym ustało to prawo i konsekwentnie - wstrzymanie wypłaty następuje od następnego miesiąca, czyli od kwietnia. Organ rentowy do 23 marca 2020 r. nie wiedząc o śmierci świadczeniobiorcy przekazał na rachunek bankowy świadczenie za kwiecień, czyli za miesiąc następny po miesiącu w którym ustało prawo.

Zgodnie z przepisem art. 136a ust. 2 ustawy emerytalnej, w razie śmierci emeryta lub rencisty wstrzymanie wypłaty świadczenia następuje od miesiąca przypadającego po miesiącu, w którym zmarł emeryt lub rencista. Wpłata nastąpiła na rachunek bankowy wspólny świadczeniobiorcy i wnioskodawczyni i jest to równoznaczne z wypłaceniem świadczenia innej osobie w rozumieniu art. 138 ust. 3 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu art. 138 ust. 1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego innej osobie niż wskazana w decyzji tego organu. Do zwrotu takich świadczeń jest wówczas zobowiązana osoba, która je pobrała. Zważywszy na fakt, że termin wypłaty przysługującego B. D. świadczenia przypadał na 1 dzień każdego miesiąca, należy stwierdzić, że świadczenia musiały być przekazane do realizacji wcześniej. W takiej sytuacji wypłata świadczenia osobie nieuprawnionej nastąpiła z przyczyn niezależnych od organu.

Podobnie gdy chodzi o dodatkowe roczne świadczenie pieniężne. Ustawa z dnia 9 stycznia 2020 r. o dodatkowym rocznym świadczeniu pieniężnym dla emerytów i rencistów (Dz.U.2020.321) stanowi w art. 2 ust. 1 pkt 6, iż dodatkowe roczne świadczenie pieniężne przysługuje osobom, które w dniu 31 marca roku, w którym wypłacane jest dodatkowe roczne świadczenie pieniężne, mają prawo do emerytury. Jak trafnie wskazał Sąd pierwszej instancji B. D. zmarł 13.03.2020 r., tak więc nie był uprawniony do dodatkowego świadczenia rocznego za 2020 r.

W związku z powyższym Sąd Apelacyjny uznał, że wskazana w zaskarżonych decyzjach kwota emerytury B. D. za kwiecień 2020 r. oraz kwota rocznego świadczenia pieniężnego zostały pobrane przez osobę niewskazaną w decyzji organu rentowego, a wypłata nastąpiła wskutek okoliczności niezależnych od organu rentowego, w rozumieniu art. 138 ust. 3 ustawy emerytalnej.

Mając na uwadze przedstawioną argumentację, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację ubezpieczonej.

Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk	Barbara Białecka	Jolanta Hawryszko
----------------------------------	------------------	-------------------